

BENESTAR

La crisi agreuja els problemes mentals dels infants

Els professionals de centres de dia alerten de les dificultats emocionals dels nens en risc d'exclusió

SELENA SORO
BARCELONA

“Els infants són les víctimes silencioses de la crisi”. Són paraules de Blanca Santos, psicòloga del centre d'atenció diürna per a nens en risc d'exclusió social de la Fundació Joan Salvador Gavina, el primer centre d'aquest tipus fundat a Catalunya, el 1979. Els professionals dels espais que atenen infants de famílies afectades per la pobresa han detectat un augment dels problemes mentals i emocionals dels menors, lligats a la crisi econòmica.

Només l'any passat, a l'Estat es van dur a terme un total de 45.298 desnonaments, un 15,54% més que el 2013, segons les últimes dades del Consell General del Poder Judicial. Actualment, el 29,5% de les famílies encara tenen pagaments pendents relacionats amb l'habitatge, segons l'Enquesta Contínua de Llars de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), publicada a mitjans d'abril. Són unes dades que ahir van denunciar des del Consell General del Treball Social (CGTS): “Els deutes relacionats amb l'habitatge, units a la pèrdua de la feina i a la precarització en el millor dels casos, impossibilita a milers de persones tenir una vida digna”, afirmaven en un comunicat. Segons aquesta organització, “es tracta de famílies que destinen part dels seus ingressos a pagar aquests deutes, i que es veuen obligats a escollir entre pagar els subministraments elèctrics i d'aigua de les seves llars o donar menjar als seus fills”.

Ansietat, depressió i nervis

La situació que viuen aquestes famílies ha tingut un efecte directe sobre la salut emocional de molts infants en risc d'exclusió social i, segons afirma la psicòloga Blanca Santos, “els problemes mentals en els nens s'han agreujat exponencialment en els últims tres anys”. Alguns dels símptomes que mostren aquests menors són ansietat, depressió, nervis, agressivitat, por i sensació de descontrol, entre d'altres. “Hi ha hagut un augment general de les dificultats emocionals. En-

tre els nens que ja en tenien, aquests problemes s'han agreujat, i els que no n'havien mostrat mai, amb la crisi els han començat a manifestar”, explica la psicòloga, que recorda que molts d'aquests infants han passat per un desnonament “i viuen amb l'ai al cor”. En alguns casos, il·lustra Santos, després d'haver-se quedat sense casa seva, els més petits perceben que no tenen control sobre res, i desenvolupen trets obsessius: “Pateixen per arribar a temps a tot arreu o comencen a mostrar conductes repetitives, com ara comptar constantment els objectes que els envolten”, exemplifica la psicòloga.

Els adolescents

La conseqüència més habitual i directa del malestar emocional, però, es veu reflectida en el rendiment escolar, que es detecta en infants que no havien tingut mai problemes acadèmics. “El fet que a casa teva no tinguis un espai adequat per estudiar, o que els teus pares estiguin passant per un gran estrès emocional, es trasllada en problemes en l'aprenentatge”, afegeix Sergi Asensio, director de l'Associació Juvenil Esquitx de Sabadell, on cada tarda atenen una trentena de nens de 3 a 12 anys i una trentena més de joves fins a 16 anys. Per a Asensio, l'adolescència és una etapa de malestar emoci-

Manifestació
L'ansietat, la depressió i l'agressivitat són alguns dels principals símptomes

Pobresa
L'any passat fins a 45.298 famílies a l'Estat van ser víctimes d'un desnonament

onal especialment perillosa, sobretot si la crisi ha tocat de ple la família: “Si ningú acompanya els adolescents quan passen per aquests mals moments, els seus sentiments negatius poden explotar d'una manera molt més destructiva, i arribar fins i tot al suïcidi”.

Un lleure transformador

Aquest educador social aposta fort pel “lleure transformador” com una manera d'ajudar els infants i joves a qui la crisi causa problemes emocionals. “El lleure dona la possibilitat de jugar i d'aprendre alhora, i també d'establir relacions saludables,

que milloren la salut mental”, afirma. El lleure constructiu, afegeix Anna Solé, educadora a la mateixa associació, fa que els joves i els infants “se sentin estimats i integrats en un grup, de manera que els puja l'autoestima”.

Per a la psicòloga Blanca Santos, és important que els infants puguin expressar el que senten i passar el dol pel que poden haver perdut. Alerta que, per a un nen, “una societat en crisi és molt difícil d'entendre”, i per això reclama més recursos contra “la saturació que pateixen els serveis públics d'atenció a la salut mental dels infants”, on hi ha llistes d'espera de fins a sis mesos.

Dilluns passat, el departament de Salut va avançar que reforçaria l'atenció en matèria de salut mental a les escoles, just una setmana després de la tragèdia de l'Institut Joan Fuster, en què un estudiant de 2n d'ESO va agredir mortalment un professor mentre patia un brot psicòtic. L'anunci el va fer el conseller Boi Ruiz, que va insistir que els fets del Joan Fuster són “excepcionals”, però va reconèixer que en els últims anys han augmentat el nombre de consultes en salut mental entre la població infantil i juvenil. Ruiz ho va atribuir al fet que s'hi està més a sobre i que els pares han perdut la por de recórrer als professionals. La psicòloga discrepa: “Quan un infant pateix és que la societat no està assumint les seves responsabilitats. Els nens d'avui són els adults de demà”. ■

Fundesplai i Pere Tarrés ja treballen per les beques d'estiu

Durant el curs les escoles garanteixen uns mínims per a molts infants al llindar de la pobresa –a Catalunya més d'un 25% estan en aquesta situació–, però a partir de Sant Joan, durant els tres mesos de vacances, aquests mínims desapareixen. És aquí on entra la feina que fan entitats com Fundesplai i la Fundació Pere Tarrés. Ahir totes dues van presentar els seus programes per aconseguir recursos per donar el màxim de beques per als casals i les colònies d'estiu. La Fundació Pere Tarrés s'ha marcat com a objectiu becar 4.100 infants, un 10%

més que l'any passat, i Fundesplai aspira a repetir, com a mínim, els 4.500 infants becats del 2014, tenint en compte que llavors van augmentar un 45% les ajudes respecte al 2013. En total, les dues entitats calculen que gestionaran –entre recursos propis i subvencions– al voltant d'un milió d'euros en beques cadascuna. Aquestes beques són un reflex claríssim de la crisi econòmica, ja que des del 2010 tant Fundesplai com Pere Tarrés han multiplicat per quatre les beques i els recursos destinats a garantir el dret al lleure dels infants de Catalunya.

ACOMPANYAMENT ALS MÉS PETITS
Sergi Asensio i Anna Solé són educadors a l'Associació Juvenil Esquix de Sabadell, un dels molts centres diürns de Catalunya on acompanyen els infants en risc d'exclusió social. CRISTINA CALDERER

Neus Cerdà

DIRECTORA CENTRE D'ESPLAI EL SUBMARÍ

“Quan la realitat és massa dura, els nens se n’inventen una”

● **Com ha afectat la crisi la salut mental dels infants?**

Els nens mostren un nivell més alt d'estrès, patiment i nerviosisme, causat per la situació que viuen a casa: hi ha mares que deixen de sopar perquè ho facin els seus fills. En molts d'aquests casos, els nens s'inventen una doble vida. Ens hem trobat amb infants i joves que han sigut desnonats i que expliquen que s'han traslladat a un pis més gran, quan el que han fet és anar a viure amb l'àvia. ¿Ho fan per vergonya? Pot ser, però també sabem que quan viuen una situació tan dura prefereixen inventar-se una altra realitat.

● **Com es pot ajudar els infants que pateixen?**

Els pares els hi han de poder comprar menjar: si no hi hagués crisi, això no estaria passant. Tota la resta són pedaços que posem. Pel que fa a l'acompanyament, hauria de ser des del camp educatiu, social i psicològic. El problema és la saturació en els serveis de salut mental infantil. Molts han d'esperar fins a sis mesos per ser tractats: en tres anys els problemes que tenen ara es poden convertir en una patologia.

El govern obrirà més escoles aquest estiu. XAVIER BERTRAL

Benestar destina 3 milions d'euros a subvencionar famílies en risc

ARA
BARCELONA

El departament de Benestar Social i Família destinarà aquest any 3 milions d'euros a una convocatòria extraordinària de subvencions per atendre famílies en risc d'exclusió social, mig milió d'euros més que el 2014. L'any passat, mitjançant aquestes ajudes, es van atendre més de 26.400 infants i adolescents a Catalunya.

Aquesta és una de les mesures que ha anunciat la consellera de Benestar Social i Família, Neus Munté, que promourà el seu departament per atendre infants i joves de famílies en situació de vulnerabilitat durant l'estiu. Munté, que va comparèixer ahir al Parlament per informar sobre el primer any de desplegament del Pacte per la Infància a Catalunya, també va anunciar que un total de 70 centres estaran oberts aquest estiu per atendre infants i adolescents en situació de risc, amb un total de 2.022 places disponibles; més que l'any passat, quan van quedar oberts 61 centres amb 1.756 places.

Beques pendents de cobrar

La consellera també va anunciar que des del departament es posa a disposició de les federacions d'entitats d'educació en el lleure un import addicional de 600.000 euros per a programes de beques per a infants i adolescents en situació de vulnerabilitat. Aquest import se suma als 1.700.000 euros que es destinen habitualment a aquesta partida. El 2014 Benestar Social i Família ja va fer una aportació extraordinària que va servir per finançar més de 4.000 beques. En acabar la comissió d'ahir, es va preguntar a la consellera sobre el fet que Fundesplai i la Fundació Pere Tarrés apuntessin que encara no havien cobrat aquest ajut extraordinari de l'any passat. Munté va respondre que les entitats “saben que aquest abril percebran més de la meitat de l'import del 2014”.

Cal invertir en la salut mental infantil

Opinió

JOSEP ORIOL PUJOL I HUMET
DIRECTOR GENERAL
FUNDACIÓ PERE TARRÉS

Les informacions que atribueixen a la crisi l'agreuement dels trastorns mentals són habituals. Els professionals de l'educació, tant escolar com de centres socioeducatius, ho constaten diàriament amb la infància. Els treballadors socials ho perceben en un percentatge cada cop més rellevant de les persones que se'ls atansen. Podríem estendre'ns citant treballs acadèmics, entre els quals destaquen l'informe de l'OMS titulat *Impacte de la crisi econòmica en la salut mental*. La depressió, en especial la reactiva, és probablement la patologia més comuna i comprensible, però la inseguretat, les dificultats relacionals i la vivència del patiment agreugen l'ansietat associada a força trastorns, així com les fases agudes en moltes persones.

És obvi que la recuperació del cicle econòmic, si reverteix veritablement en les persones, pot comportar un marc més estable que alleu-

gi patiments. Amb tot, calen recursos per atendre els més febles també pel que fa a la salut mental, que és un aspecte tan cabdal com les disfuncions fisiològiques. Convé recuperar la capacitat dels serveis d'atenció psicològica i psiquiàtrica i probablement incrementar-la. Cal dotar de mitjans l'escola per aten-

La depressió i l'ansietat agreugen els símptomes associats a força trastorns mentals. GETTY

dre una diversitat cada cop més marcada en infants la família dels quals no sap o no és capaç d'atendre la disfunció i ni tan sols la tensió en l'equilibri psíquic.

Els centres socioeducatius que atenen la infància en sortir de l'escola i els ofereixen reforç escolar, un berenar equilibrat i una estona de lleure es troben cada cop més amb patologies agreujades o comportaments propis de psicopatologies en estat agut.

Seguiment dels casos

S'imposa poder-ho atendre des d'uns recursos d'atenció ràpids i suficients i que puguin després seguir els casos d'acord amb els treballadors socials, centrats en la superació de les causes socioeconòmiques que probablement agreugen el trastorn psíquic.

Cal evitar que la condemna a les carencies materials que la falta de treball i la minva de recursos públics han suposat sobre un sector significatiu de la societat es cronifiqui associada al patiment psíquic. Igual com constatem que es torna a invertir en determinades infraestructures del tot necessàries, convé no oblidar l'atenció psicològica i educativa per als infants i adults amb trastorns psicològics.